

V. 5. OBČANSKÁ VÝCHOVA (Ov)

CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vyučovací předmět **občanská výchova** vychází ze vzdělávacího okruhu **základy společenských věd**, který tvoří vzdělávací oblast **člověk a společnost**.

Vyučovací předmět **občanská výchova** má nezastupitelnou roli v přípravě žáka na soukromý i společenský život. Tento vyučovací předmět se zaměřuje na formování jedince po stránce mravní, estetické, citové a volní tak, aby jeho začlenění do společenských vztahů bylo co nejúspěšnější. Cílem je vybavit žáky potřebnými vědomostmi o podstatě a fungování společnosti, právech a povinnostech občanů s důrazem na právní a občanskou odpovědnost.

■ OBSAHOVÉ, ČASOVÉ A ORGANIZAČNÍ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu **občanská výchova** je rozdělen do tematických okruhů:

1. Člověk ve společnosti
2. Člověk jako občan
3. Člověk a právo
4. Člověk a svět
5. Člověk a dějiny

Tematický okruh **Člověk ve společnosti** je obsahově zaměřen na osvojení pravidel společenského chování v praxi a budování vztahů na základě tolerance, respektu a úcty. Žáci se učí hodnotit chování osob ve svém okolí a účinně se bránit před projevy různých forem nevhodného chování.

Tematický okruh **Člověk jako občan** se věnuje orientaci v systému vzdělávání a přípravy na pracovní uplatnění. Žáci poznávají činnost institucí zdravotní a sociální péče a učí se aktivně uplatňovat svoje práva.

Tematický okruh **Člověk a právo** se věnuje státoprávnímu uspořádání našeho státu a poznávání zákonů formulujících základní práva a povinnosti občana. Zároveň se žáci učí chovat odpovědně a nést odpovědnost za chování porušující daná pravidla a zákony.

V tematickém okruhu **Člověk a svět** je zařazeno poznávání činnosti různých mezinárodních organizací. Žáci se učí oceňovat význam mezinárodní spolupráce. Poznávají ale i různé projevy terorismu a učí se zaujímat negativní postoj ke všem projevům nesnášenlivosti.

Tematický okruh **Člověk a dějiny seznamuje** s historií lidstva. Žáci poznávají starověké civilizace i nejvýznamnější události českých dějin.

Vyučovací předmět **občanská výchova** se vyučuje v 1. i 2. ročníku s hodinovými dotacemi podle školního učebního plánu:

	1. ročník	2. ročník
Počet hodin	1	1

Z kapitoly „Zařazení průřezových témat“ je zřejmé, v kterém ročníku a jakou formou se v předmětu **občanská výchova** realizují jednotlivá **průřezová témata** (kapitola III. 5., strana 20 – 44).

Výuka **občanské výchovy** probíhá převážně v kmenových třídách. Nedílnou součástí výuky jsou také různé exkurze (do muzea, na úřady apod.). V počítačové učebně mohou žáci v hodinách občanské výchovy vyhledávat informace na internetu a v univerzální učebně mohou shlédnout dokumentární filmy.

■ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PŘEDMĚTU

Klíčové kompetence

● **Kompetence k učení**

- motivujeme k učení; nároky přizpůsobujeme individuálním možnostem žáků, a tak umožňujeme každému žákovi zažít pocit úspěchu (rozdělujeme základní a rozšiřující učivo, podle individuálních možností žáka)
- hodnotíme nejen míru splnění požadavků, ale také individuální pokrok žáka v souladu s jeho individuálními možnostmi
- při hodnocení používáme převážně prvky pozitivní motivace, ale učíme žáky adekvátně reagovat i na oprávněnou kritiku
- zaměřujeme se na osvojení „aktivních dovedností“, předmětem hodnocení není zapamatování a reprodukce poznatků, ale především jejich pochopení a použití v praxi
- žákům zadáváme úkoly prakticky využitelné v jejich každodenním životě
- součástí hodnocení je návod, jak pokračovat ve vzdělávání, jak odstranit nedostatky
- učíme žáky hodnotit význam školního vzdělání i celoživotního vzdělávání v souvislosti s profesním uplatněním
- učíme trpělivosti, povzbuzujeme

● **Kompetence k řešení problémů**

- učíme žáky poznat své vlastní problémy, popsat je, svěřit se s nimi a požádat o radu
- prakticky nacvičujeme řešení běžných životních problémů (např. vyřízení reklamace, vyřizování osobních záležitostí na úřadech)
- učíme žáky aktivně uplatňovat svoje práva (jednat s úřady i pomáhajícími organizací)
- učíme žáky, jak některým problémům předcházet (respektováním pravidel chování, nácvikem asertivního chování, seberegulace a metod ochrany před ohrožením sociálně patologickými jevy)
- učíme žáky přijímat důsledky svého chování

● **Kompetence komunikativní**

- rozvíjíme komunikační dovednosti, učíme žáky volit vhodné komunikační prostředky v různých společenských situacích
- rozvíjíme slovní zásobu žáků, vedeme žáky k porozumění a aktivnímu používání odborných termínů
- nacvičujeme komunikaci s úřady a pomáhajícími organizacemi
- učíme žáky naslouchat druhým jako základ účinné komunikace
- vedeme žáky k jasnému a srozumitelnému vyjadřování
- rozvíjíme schopnost žáků používat rozumnou argumentaci při obhajování svých názorů
- dbáme na kulturní úroveň komunikace, netolerujeme nezdvořilé a vulgární vyjadřování

● **Kompetence sociální a personální**

- důsledně vyžadujeme dodržování pravidel slušného chování ve škole i při mimoškolních akcích, vedeme žáky k pochopení nutnosti stanovení pravidel a jejich respektování
- rozvíjíme schopnost sebeovládání a seberegulace chování žáků
- učíme žáky navozovat a udržovat přátelské a partnerské vztahy na základě respektu, tolerance a empatie
- vedeme žáky k toleranci a respektu k ostatním lidem bez ohledu na jejich vzájemné odlišnosti
- vedeme žáky k odmítavému postoji ke všemu, co narušuje dobré vztahy mezi lidmi
- učíme žáky rozpoznávat nevhodné a rizikové chování a uvědomovat si jeho možné důsledky
- učíme žáky nést následky svého nevhodného chování

- učíme žáky rozpoznat vlastní ohrožení sociálně patologickými jevy a účinně se mu bránit
- nabízíme vhodné volnočasové aktivity jako prevenci ohrožení sociálně patologickými jevy
- netolerujeme nekamarádské chování a odmítnutí požadované pomoci
- učíme žáky rozpoznat, kdy někdo jiný potřebuje jejich pomoc a umět ji vhodnou formou poskytnout
- vedeme žáky k pocitu radosti z poskytované pomoci bez očekávání protislužby a k ocenění poskytnuté pomoci

● **Kompetence občanské**

- učíme žáky respektovat společenské normy, pravidla soužití a právní ustanovení a uvědomovat si rizika a možné důsledky jejich porušování
- seznamujeme žáky se základními právními dokumenty formulujícími práva a povinnosti občanů ČR (Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, Zákoník práce)
- vedeme žáky k pochopení základních principů fungování demokratické společnosti
- vedeme žáky ke kritickému postoji ke všem projevům rasismu, xenofobie, diskriminace, násilí, zneužívání a vandalismu
- učíme žáky chovat se s úctou ke všem lidem bez ohledu na pohlaví, národnost, rasu, náboženské vyznání, sexuální orientaci, zdravotní stav a věk
- vedeme žáky k respektování autorit
- učíme žáky rozpoznat a řešit nebezpečí ohrožení sociálně patologickými jevy
- učíme žáky využívat v krizových situacích služeb pomáhajících organizací
- seznamujeme žáky se systémem zdravotní a sociální péče v České republice
- vedeme žáky odpovědnosti za ochranu vlastního zdraví
- nacvičujeme se žáky základní techniky odmítání návykových látek a nevhodného chování
- učíme žáky zvládat běžnou komunikaci s úřady

● **Kompetence pracovní**

- učíme žáky hodnotit význam školního vzdělání i celoživotního vzdělávání v souvislosti s pracovním uplatněním
- učíme žáky určovat míru potřebné kvalifikace pro různé pracovní profese
- učíme žáky reálně posoudit svoje možnosti uplatnění na pracovním trhu
- seznamujeme žáky se systémem celoživotního vzdělávání a možnostmi rekvalifikace
- učíme žáky vyhledávat informace o možnostech pracovního uplatnění a spolupracovat s úřady práce
- seznamujeme žáky s právy a povinnostmi zaměstnanců a zaměstnavatelů vyplývajícími z pracovního poměru podle Zákoníku práce
- vedeme žáky k pochopení vztahu mezi kvalitou a množstvím odvedené práce a výší odměny za práci
- seznamujeme žáky se systémem péče o nezaměstnané

▣ **VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ**

1. ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 1.1. respektovat mravní principy a pravidla společenského chování
- 1.2. uplatňovat vhodné způsoby společenského chování
- 1.3. rozlišit nepřiměřené chování a porušování společenských norem
- 1.4. být tolerantní k odlišnostem a zájmům minoritních skupin ve společnosti

Učivo:

- práva a povinnosti občana ČR, školní řád, práva a povinnosti žáka, pravidla společenského chování
- rozvoj komunikačních dovedností
- praktický nácvik komunikace a chování v různých společenských situacích, seberegulace

- hodnocení chování, rozlišování vhodného a nevhodného chování, příklady sociálně patologických jevů
- následky nevhodného chování, trestní odpovědnost, činnost soudů a policie
- lidská práva, rovnoprávnost všech lidí, výchova k ohleduplnosti, toleranci a empatii

2. ČLOVĚK JAKO OBČAN

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 2.1. orientovat se ve školském systému, chápat pojmy kvalifikace a rekvalifikace
- 2.2. zvládat běžnou komunikaci s úřady – v případě potřeby umět požádat o radu a pomoc
- 2.3. orientovat se v působnosti orgánů a institucí sociální a zdravotní péče
- 2.4. využívat v krizových situacích služeb pomáhajících organizací

Učivo:

- systém předškolního, základního, středního a vysokoškolského vzdělávání, speciální školství
- předprofesní a profesní příprava
- kvalifikace, rekvalifikace, systém celoživotního vzdělávání
- praktický nácvik vyřizování osobních záležitostí na úřadech (obecní úřad, úřad práce, knihovna, nádraží, pošta, vyřízení reklamace), žádost o pomoc
- systém lékařské a sociální péče: péče o nemocné, staré, postižené a nezaměstnané osoby, instituce zdravotní a sociální péče a jejich činnost
- práva dítěte, narušování práv dítěte, vyhledání pomoci, pomáhající organizace a jejich činnost, kontakty

3. ČLOVĚK A PRÁVO

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 3.1. vyjmenovat státní symboly naší vlasti
- 3.2. pojmenovat státoprávní uspořádání ČR, zákonodárné orgány a instituce státní správy
- 3.3. vysvětlit práva a povinnosti občanů
- 3.4. rozeznat ohrožení sociálně patologickými jevy

Učivo:

- státní symboly
- charakteristika demokratické společnosti, práva a svobody v demokratické společnosti, demokratické volby
- vláda, parlament, senát, ministerstvo, činnost klíčových ministerstev, hlavní představitelé státu
- činnost soudů a policie
- činnost obecních úřadů
- základní práva a povinnosti občanů ČR, základní práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele (Listiny základních práv a svobod, Ústava ČR, Zákoník práce), uplatňování práv občana

4. ČLOVĚK A SVĚT

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 4.1. uvést vztah ČR k některým mezinárodním organizacím
- 4.2. popsat nebezpečí a hrozby terorismu

Učivo:

- ekonomická, politická, bezpečnostní a kulturní spolupráce mezi národy a její význam
- významné mezinárodní organizace a společenství (EU, NATO, OSN, UNICEF, UNESCO atd.)
- pojem terorismus, příklady mezinárodního terorismu, obrana před terorismem

5. ČLOVĚK A DĚJINY**Výsledky vzdělávání**

žák by měl:

- 5.1. uvést charakteristické znaky nejstarších civilizací
- 5.2. vyjmenovat jednotlivá historická období našeho státu
- 5.3. charakterizovat rozdíly jednotlivých historických etap novověku

Učivo:

- život v pravěku
- starověké civilizace (Egypt, Řecko)
- dějiny českého státu (Keltové a Slované, Sámova říše, Velkomoravská říše, Cyril a Metoděj, Přemyslovci, Karel IV, Jan Hus, Jan Žižka, Jiří z Poděbrad, Rudolf II., J. A. Komenský, Marie Terezie a Josef II., první světová válka, vznik samostatné ČR, druhá světová válka, únor 1948, rok 1968, totalitní režim, život v socialistické společnosti, sametová revoluce 1989, Václav Havel)